

2. 6. Пізнавальний потенціал міждисциплінарних соціологічних досліджень в умовах глобалізації

Горбов В.В.

gorbov.soc@gmail.com

кандидат соціологічних наук
доцент кафедри соціології,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна,

Горбова Ю.С.

horbova.yuliia@kneu.edu.ua

кандидат соціологічних наук
директор науково-дослідного
Інституту соціологічних досліджень,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНИХ НЕВИЗНАЧЕНОСТЕЙ В УКРАЇНІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ

Надзвичайно актуальним сьогодні видається питання аргументованого вивчення передумов появи та сутнісних характеристик суспільних невизначеностей. Вони найчастіше виникають у перехідних та кризових умовах, притаманних зараз українському суспільству. Вивчення особливостей формування стану суспільних невизначеностей починає актуалізуватись у сучасній українській соціології. Слід звернути увагу на комплексні наукові пошуки, які представляються роботами Т. Єрескової, О. Мазурика, О. Віннічук, Л. Ази, М. Копитко, Є. Головахи та ін. З огляду на дослідження означених учених [1, 2], постає необхідність більш детальної теоретико-емпіричної репрезентації визначеної проблематики.

Суспільна невизначеність – це комплексний стан, у якому можливості прогнозування векторів розвитку суспільства є вкрай обмежені. Найчастіше така

ситуація виникає в умовах, де велика кількість змін та реформ, які відбуваються в суспільстві, мають епізодичний та ситуативний характер. В Україні в найбільш загальному вигляді цей стан характеризується девальвацією довіри до ключових соціальних інститутів, частковою невизначеністю з геополітичним та культурним розвитком, станом подвійної інституціоналізації та фрагментарної політичної аномії. Перейдемо до розгляду факторів, які на макро-рівні детермінують появу та поглиблюють стан суспільних невизначеностей, а саме:

1. Формування та розповсюдження кризових явищ у різних соціальних сферах. Такі явища мають властивості синергетичного ефекту та створюють відчуття невизначеності на різних рівнях – суспільному, інституціональному, організаційному та особистісному.

2. Невідповідність соціальної та економічної політики по відношенню однієї до іншої. Через таку невідповідність відчутна кількість програм та реформ не можуть бути реалізовані в повній мірі, адже вони суперечать одна одній.

3. Часта зміна політичного та соціального вектору розвитку й формування наздоганяючих та копіюючих механізмів адаптації країни до геополітичних ризиків та проблем.

За результатами останніх досліджень, в українському суспільстві почали зростати приклади накопичення негативного соціального досвіду. Економічні прорахунки, невизначеність суспільних цінностей та обмеженість ефективних реформ починають заважати сталому соціальному розвитку. Для того, щоб змінити цю тенденцію, будь-яке суспільство мусить переходити від стратегії виживання до стратегії розвитку, адже тільки такі управлінські парадигми можуть мати позитивний вплив. Слід звернути увагу й на появу нових політичних та військових конфліктів, які, безумовно, становлять загрозу для цілісності суспільства та для існування держави в цілому. Безперечно, такий стан можна пояснити тим, що Україна знаходиться в перехідному періоді (на що неодноразово вказували вчені з різних наукових галузей), але ми вважаємо означене твердження не зовсім точним.

Якщо країна знаходиться в перехідному періоді - це означає, що вона поступово переходить з одного стану в якісно інший, але, оскільки в Україні досі невизначений вектор розвитку, ми вважаємо недоречним називати цей період перехідним.

Слід звернути увагу, що стан суспільних невизначеностей детермінує появу нового соціального явища – подвійної моралі. Його формування проявляється в різних соціальних галузях. Корупція, ухилення від сплати податків та інші дрібні злочини перед державою стають нормою життя. "Українці посідають друге місце в Європі щодо засудження політичної корупції і в той самий час - останнє щодо засудження побутової", - зазначає Є. Головаха. Таке явище виникає через те, що коли людина або суспільство не бачить свого майбутнього, вона живе сьогоdnішнім днем і не думає про те, що колись за свої вчинки потрібно буде відповісти [3]. Ще одним ілюстративним прикладом може слугувати поступове зниження авторитету країни як на світовій арені, так і в ставленні громадян. У суспільствах, для яких характерний стан суспільних невизначеностей, спостерігається недовіра до інститутів державної влади, судів, силових структур тощо. Як наслідок, формується нестабільна політична обстановка в країні та слабкі позиції в зовнішній політиці.

Означені передумови формування та сучасний стан суспільних невизначеностей в українському суспільстві постають, на наш погляд, вкрай актуальним напрямком для вивчення не тільки в предметному полі соціології а й в інших галузях соціогуманітарного та економічного знання. Доцільним видається розробка наукового соціологічного інструментарію та індикаторів вивчення суспільних невизначеностей, проведення комплексу емпіричних досліджень та побудова різнорівневих прогнозних сценаріїв. Такі наукові пошуки нададуть змогу не тільки діагностувати означене явище, але й сформувати обґрунтовані кроки з адаптації суспільства до стану невизначеності.

Використана література:

1. Єрескова, Т., Мазурик, О. (2018). Соціальні очікування в умовах суспільних

невизначеностей як соціологічний параметр «нових» нерівностей. Український соціологічний журнал, 17(1-2), 77-81. Retrieved із <https://periodicals.karazin.ua/usocjour/article/view/11530>

2. Аза Л. Конституювання етнічності у смисловому контексті / Л.Аза // Смилова морфологія соціуму. – К.: Інститут соціології НАН України, 2012. – 421 с.

3. Про «Феномен аморальної більшості» [Електронний ресурс] /Режим доступу до ресурсу <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/podrobysci/pro-fenomen-amoralnoyi-bilshosti>

Довганик Н.М.

lamur4ik@bigmir.net

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних технологій

Юридичного інституту

ДВНЗ «Київський національний

економічний університет імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ, Україна

Чалюк Ю.О.

lamur4ik@bigmir.net

кандидат економічних наук,

доцент кафедри соціології

факультету управління персоналом,

соціології та психології

ДВНЗ «Київський національний

економічний університет імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ, Україна

КРИТЕРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СТРАТИФІКАЦІЇ

У 40-х роках ХХ ст. американський науковець Т. Парсонс виокремив *базові критерії* соціальної стратифікації [1]:

✓ *дохід*, що включає заробітну плату, пенсію, стипендію, соціальні субсидії та дотації; доходи отримані від здачі нерухомого і рухомого майна в оренду